

2022-09-12

Socialdepartementet S2022/01621

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.sof@regeringskansliet.se

Yttrande från Föreningen för skriv- och TSS-tolkar
gällande *Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet*, SOU 2022:11.

Inledning

Föreningen för Skriv- och TSS-tolkar (FST) är en nationell yrkesföreningen med ett sextiotal medlemmar. Vi är nöjda över att utredningsförslaget har ett visst fokus på tolkarnas arbetsvillkor, fortbildning och utvecklingsmöjligheter. Tolkarna utgör, precis som förslaget fastslår, grunden för att tolkverksamheten ska uppnå de uttalade målen om god kvalitet.

I vårt remissvar kommer vi främst att fokusera på de förslag som handlar om tolkning och tolkar i allmänhet och skrivtolkning och skrivtolkar i synnerhet. Gällande betänkandet i helhet delar vi uppfattning med SDR, HRF, FSDB, DHB, UH och DBU¹ om att förslaget utgör en tydligt förbättrad utgångspunkt för tolktjänsten i Sverige och att det nu är viktigt att det fattas ett beslut i frågan. De övergripande målen och förslagen i betänkandet tror vi i FST kommer att leda till en ökad nationell likvärdighet och en långsiktig stabilitet vilket kommer att gynna såväl tolkanvändare som tolkar. Med de föreslagna förändringarna som grund kan vi sedan gemensamt arbeta vidare med vårt gemensamma fokus i sikte – en tolkverksamhet av högsta kvalitet och med god tillgänglighet.

Våra synpunkter

7. Regionens ansvar för tolktjänst förtydligas och förstärks

7.2 Förslag om en ny lag och allmänt om lagen

Utifrån skrivtolkyrkets status ser FST positivt på utredningens förslag om *en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet* som betonar språkperspektivet snarare än vårdperspektivet. Detta ligger närmare det sätt på vilket vi som kår ser på vårt yrke och vi tror att det kan minska det motstånd det ofta innebär för många hörselskadade personer att börja använda skrivtolk (se 5.5, s. 144).

7.8 Regionen ska få möjlighet att inrätta valfrihetssystem för tolktjänster

Utredningsförslaget lyfter den problematik som vi sett de senaste åren kring offentliga upphandlingar som pressar priser och skapar en stor osäkerhet på arbetsmarknaden för tolkar. I ett flertal regioner får tolkarna inte betalt för restid och förberedelse vilket gör att erfarna tolkar slutar och yrkeskåren dräneras på kompetens. FST ser positivt på att förslaget om valfrihetssystemet kan stävja de problem som de offentliga upphandlingarna har orsakat genom att öka förutsägbarheten samt minska den negativa konkurrensen. Att fokusera på ersättningen, tolkkvaliteten och uppföljning är viktigt i både upphandlingar och valfrihetssystemet, dels för att vända dagens negativa situation, dels för att möjliggöra att tolkbolag av olika storlekar och med olika förutsättningar och kompetens kan finnas på marknaden.

¹ Sveriges dövas riksförbund, Hörselskadades riksförbund, Förbundet Sveriges dövblinda, Riksförbundet DHB, Unga Hörselskadade, Dövblind barn och ungdom.

10. Distanstolkning som en del i en förstärkt tolktjänst

10.3 *Det kan även finnas behov av obokad distanstolkning med skrivtolk*

FST ser positivt på förslaget om att skapa en verksamhet där det erbjuds *obokad tolkning på distans via Post- och telestyrelsen*. Vi vill dock betona vikten av att vi som verksamma tolkar och företrädare för professionen blir rådfrågade i processen att utforma en sådan tjänst. Det är viktigt att problemen med hög arbetsbelastning och hög press, som finns vid arbetet med Bildtelefoni.net, arbetas bort i utformningen av en distanstolkningsfunktion för skrivtolkning. FST delar utredningens åsikt om att en distanstolkningsverksamhet måste bemannas av utbildade skrivtolkar, att de tekniska förutsättningarna måste vara optimala samt att det är viktigt att ta hänsyn till skrivtolkarnas speciella förutsättningar och behov gällande förberedelser inför tolkuppdrag. Detsamma gäller även vid utformandet av en *regiongemensam distanstolkningsfunktion* samt i implementeringen av framtida språkteknologiska lösningar vid skrivtolkning, såsom taligenkänning.

12. Åtgärder för att stärka tolkprofessionen

Det är glädjande att det, trots brister i utredningsdirektivet, läggs ett visst fokus på tolkprofessionen i förslaget. Utan tolkarna går det inte att uppnå målen om en högkvalitativ tolktjänst.

12.2 *Förnyad analys av behoven av tolkar och utbildningar*

Gällande *det framtida behovet av tolkar* instämmer FST i att det behövs en förnyad kartläggning. Vi menar att denna kartläggning inte kan begränsas till att titta på ett visst antal utexaminerade tolkar utan att flera aspekter måste beaktas, exempelvis geografisk spridning i antagningsförfarandet till skrivtolkutbildningen.

Det är viktigt att *skrivtolkutbildningen* är heltäckande och av hög kvalitet för att möta tolkanvändarnas allt högre ställda krav på tolkar. Utbildningen har redan minskats ner från tre till ett år och merparten ligger numera på distans. Vi vill lyfta en oro över att skrivtolkningen riskerar att trivialiseras om det uttrycks en allt för stor tilltro till att tekniska lösningar ska kunna korta ner skrivtolkutbildningen ytterligare (se 11.1, s. 359). Även den skrivtolk som arbetar utifrån en automatiserad text måste vara väl insatt i de principer som skiljer skrivtolkning från att transkribera samtal. En nerkortad skrivtolkutbildning riskerar också att ytterligare förstärka skrivtolkars generella brist på dövblindkompetens, som HRF lyfter (se 5.3, s.136). Detta är ett kompetensområde där FST ser ett växande behov av såväl grundutbildning som fortbildning i syntolkning, socialhaptiska signaler, ledsagning och dövblindtolkning. Det behövs en utvidgad syn på begreppet dövblindtolk till att även innefatta oss skrivtolkar (se 7.4.2.) och därmed även en utvidgad skrivtolkutbildning.

12.3 *En plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling av tolkar*

FST delar utredningens bild av att möjligheterna till kompetenshöjning och fortbildning är alldeles för begränsade i dagsläget med följderna att vi som yrkesförening har tvingats axla ett oproportionerligt stort ansvar i frågan. Vi ser därmed positivt på förslagen gällande en *stärkt samordning av kompetensutveckling för tolkar* eftersom det kommer bidra till en strukturerad och systematisk kompetensutveckling för tolkar framöver. Här vill vi också betona vikten av att arbetet med kompetensutvecklingen bör utformas så att den kan och förväntas komma alla tolkar till gagn, oavsett anställningsform. Kompetensutvecklingsplanen ska inte vara möjlig för arbetsgivare att nedprioritera.

12.4 *Behov av enhetliga förfaranden och regleringar för tolkar i talade språk och teckenspråkstolkar*

FST delar utredningens bedömning om att det är rimligt att regleringar och kontroll av tolkar är likvärdig, oavsett tolkmetod eller tolkspråk. Vi vill betona vikten av att även skrivtolkar som inte är

auktoriserade inkluderas i alla de bestämmelser som ska gälla auktoriserade tolkar. Gällande skapandet av en auktorisation för skrivtolkar delar vi delvis HRF:s syn på att det kan medföra en kvalitetssäkring men är som organisation och yrkeskår inte odelat positiva till förslaget. Erfarenheter efter införandet av auktorisation för teckenspråkstolk har inte visat att det är en statushöjande åtgärd och auktorisationen har inte visat sig vara ett uttryck för en generell högre kvalitet hos enskilda tolkar. Vi vill påminna om skillnaderna i behov av auktorisation mellan kontakttolkar och teckenspråks- och skrivtolkar där de två senare yrkeskategorierna alltid genomgår etablerade utbildningar. Vi välkomnar en grundlig utredning av möjligheter, farhågor och syfte med auktorisationen av skrivtolkar innan en auktorisation kan vara möjlig. Gällande ansvarig myndighet för auktorisationen delar vi Kammarkollegiets åsikt om att det är klokt att samla all auktorisation under en huvudman.

14. En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor ska inrättas

14.1 En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor

FST ser att *En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor* kan fylla ett viktigt tomrum, framför allt gällande ansvaret för att säkerställa möjlighet och tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling för tolkar. Vi anser den även kunna fylla en viktig funktion genom att ansvara för att information om tolkning, i alla dess former, når ut till både etablerade och presumtiva tolkanvändare på såväl individ- som myndighets- och organisationsnivå. Informationsinsatser kring framför allt skrivtolkning ser vi ett särskilt stort behov av. Vi ser också en stor vinning i att en instans kan skapa sig en tydlig överblick över exempelvis klagomålshantering samt uppföljning och statistik för tolkverksamheten. Vidare ser vi också en god möjlighet i att en sådan funktion skulle kunna utgöra ett samlat kunskapscenter för frågor gällande skrivtolks-utrustning och -teknik samt erbjuda support i dessa frågor.

Sammanfattning

Föreningen för Skriv- och TSS-tolkar ställer sig positiva till många av de förslag som har lyfts i *Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet*, SOU 2022:11. Det är en styrka att utredningens förslag även betonar tolkperspektivet. Vi instämmer i SDR:s och HRF:s uppmaning om att det nu är dags att fatta beslut i frågan och gå från utredning till handling. Tolktjänsten i Sverige behöver ges rätt förutsättningar att utvecklas och fortsätta vara det internationella föredömet det en gång var.

Vänliga hälsningar

Föreningen för Skriv- och TSS-tolkar

Evelina Alenäs, ordförande